

Sławomir Oleszek
Gdańsk, 2025

Milicja w Chinach dynastycznych

końcowego okresu rządów qing'owskich

W Chinach przełomu XIX i XX wieku nie istniała struktura Policji w rozumieniu europejskim. Lukę tę wypełniały autochtoniczne grupy Tyun Lin (团练), których członkowie byli rekrutowani jako ochotnicy i otrzymywali status „żołnierzy wiejskich” lub „żołnierzy z rodzinnej miejscowości” Heng Bing (乡兵). Idea tego przedsięwzięcia skupiała się na tym, aby milicję powoływali i zadaniowali sami mieszkańcy i ich rady starszych, jako gospodarze danego rejonu. Stąd odpowiednio wyeksponowana i oznaczona grupa „własnych ludzi” miała budzić zaufanie i stanowić aprobowaną przez ogół obywateli służbę porządkową, obronę cywilną i terytorialną.

Dla uzyskania odpowiedniej sprawności i propaństwowego nastawienia, milicjanci brali udział w oficjalnych szkoleniach z podstaw stosowania prawa, użycia siły fizycznej oraz broni białej i palnej. Następnie przechodzili do realizacji głównych celów, jak utrzymanie ładu w miejscach publicznych, zwalczanie objawów przestępczości i innych naruszeń prawa, oraz zatrzymywanie podejrzanych i doprowadzanie ich przed oblicze wymiaru sprawiedliwości. Jeżeli pojawiały się interesy polityczne lub potrzeby bardziej złożone i odgórne, większe i lepiej uzbrojone grupy były tworzone doraźnie przez władze publiczne i rządowe. Były też z tego tytułu lepiej opłacane i miały dostęp do mistrzów różnych sztuk walki oraz instruktorów musztry i strzelectwa bojowego.

Z uwagi na zwyczaje niektórych chińskich nacji i pewną odmienność społeczną w regionach, milicja nie była ujednoliconym wizerunkowo i regulaminowo aparatem władzy samorządowej, czy instytucjonalnej. Występowały widełki pewnej dowolności w samookreśleniu milicji, które po części wynikały z tradycji kulturowych, siły wpływów i zamożności mieszkańców ponoszących koszty utrzymania. Nakłady finansowe pokrywały wydatki na szkolenia i trenerów, utrzymanie siedzib, umundurowanie, wyposażenie oraz wypłaty stałe i premie za wyniki. Grupy milicyjne mogły nosić różne nazwy, które je charakteryzowały lub odróżniały, aby wzbudzać respekt i szacunek.

Wpływ na taki stan rzeczy miało doświadczenie historyczne jakie zaistniało jeszcze za dynastii Zhou, wskazujące na przydatność systemu rejestracji domostw Bou Gaap Tsai Dou (保甲制度) i ich wspólnotową akceptację oraz samoobronę. Ilość i liczebność grup wynikała z werbunku opartego na proporcji sprawnych fizycznie i psychicznie mężczyzn, ujętych w spisie poszczególnych gospodarstw domowych zobowiązanych do udziału w obronie osad, wiosek i miast. Gdy panował spokój i porządek nie odciągano ludzi od pracy. Zbiórki i szkolenia przeprowadzano wtedy, gdy obciążenie nie było zbyt duże oraz podczas przestojów, które wynikały z kalendarza prac polowych i pór roku. Okoliczności te wymagały zorganizowania się ludności w samopomocowe gromady pod postacią ochotniczej milicji, aby chronić dobro wspólne i posiadać osobę główną-

Przykładowe uzbrojenie milicjanta typu „Yong Ying” (勇营) w broń palną długą i podwójne noże (tasaki) motylkowe Hu Die Shuang Dao (蝴蝶雙刀)

dowodzącą, odpowiednio przygotowane kierownictwo lub sztab.

Co do zasady milicje nie były jednostkami scentralizowanymi i zarządzanymi przez stolicę w Pekinie. Działały lokalnie, gdzie realizowały interwencje siłowe i przymusu bezpośredniego dla zapewnienia trwałości interesów zamożnych klanów i ciągłości władzy politycznej. Większe i lepiej uzbrojone grupy mogły być tworzone na podstawie decyzji samych Mandżurów dla tłumienia patriotycznych wystąpień, buntów chłopskich i wychwytywania konspiratorów dążących do obalenia dynastii Qing i przywrócenia dynastii Ming.

Za panowania Ming'ów milicję nadzorowali inspektorzy prowincji i komisarze wojskowi, natomiast w późniejszym okresie Qing (1796-1820) pod rządami szóstego cesarza Jia Qing'a (嘉庆), dwór cesarski nakazał formowanie milicji podległym urzędnikom i ich przedstawicielom terenowym. Pozwoliło to potem na sprawne alarmowanie i przemieszczanie grup bojowych do pacyfikacji narodowych zrywów. Przykładem wykorzystania lokalnych milicji może być agresja Mandżurów wobec uczestników Powstania Białego Lotosu w prowincjach Syczuan i Hubei (1796-1804).

Warto zwrócić uwagę na przypadek gubernatora Hezhou (合州知州) Gong Jinghan'a (龔景瀚), który brał udział w stłumieniu Powstania Białego Lotosu. Dla rozwinięcia kariery i nagród przedstawił władzy cesarskiej propozycję utworzenia milicji Xiang Yong (鄉勇) jako zbrojnej, pomocniczej siły mającej służyć w regionach. Obowiązek szkolenia milicjantów w przedmiocie walki wręcz, z użyciem broni białej w tym sparowanych noży motylkowych, włóczni, długich tyczek i broni palnej, przeniósł na miejscowe klany i rody. Według jego projektu pełne utrzymanie milicji musiała zapewnić najbliższa społeczność, a wpływające środki zabezpieczał i wydawał wyłącznie dowódca.

Niedługo po wybuchu Powstania Tajpingów (1851-1864), w styczniu 1853 roku Tsang Gwok Faan (曾國藩) sformował 13 Batalionów Armii Lądowej liczących 6500 żołnierzy i 10 Batalionów Marynarki Wojennej liczących 5000 marynarzy. Wybrano ich z chłopów stanowiących zasoby milicji i wspierających ich pracowników rolnych z rejonu Seng Heng (湘鄉). Jednostki te, wzorowane na milicji stworzonej przez gubernatora Hubei Hu Lin Yi (胡林翼) nazywanej tam Chu Yong (楚勇) przeszły do historii jako Armia Hunan'u Xiang Chin (湘軍), po kantońsku Seng Gwan. Okazały się odważne, umotywowane i skuteczne w walce. Były posłuszne jedynie Tsang Gwok Faan'owi (mandaryńskie Zeng Guo Fan), ponieważ ćwiczył z nimi, testował armaty, różnego typu miecze, tasaki i inną broń do walki wręcz. Wysokość miesięcznego żołdu wynosiła 5 i pół taela srebra, podczas gdy milicjanci nie należący do tej formacji zarabiali często trzy razy mniej. Jako zwierzchnik akceptował grabieże i mordy na ludności cywilnej. Zmienił zasadę doboru ochotników, która pierwotnie stanowiła, że „żołnierze należą do państwa” (兵員自募) na „żołnierze należą do dowódcy” (兵為將有). Pozwoliło to na samodzielny werbunek chłopów i biedoty przez odpowiednio umocowanych dowódców, z pominięciem konkursów, agitacji oraz czasochłonnej procedury (兵員自募, 權歸主將).

Tsang Gwok Faan wysłał swoich przedstawicieli do Guangdong, aby tam zakupili zachodnią artylerię i zainstalowali na statkach Marynarki Wojennej celem atakowania Tajpingów na szlakach rzecznych i morskich. W 1854 roku wydał „Proklamację do stłumienia bandytów Gunagdong'u” Tou Yet Fei Hat (討粵匪檄), jak nazywał powstańców i politycznych przeciwników władzy mandżurskiej.

W szczytowym okresie milicyjna Armia Hunan'u liczyła ponad 500 000 osób i finalnie stała się główną siłą armii Qing. Z uwagi na te cenne walory, wewnętrzną spoistość i silnego ducha walki została wysłana do boju z aktorami Opery Kantońskiej dowodzonymi pod Guilin, kantońskie Gwai Lam (桂林) przez Lee Man Mao. Raniąc go śmiertelnie w 1858 roku doprowadziła do rozproszenia się sił narodowo-wyzwoleńczych Czerwonych Turbanów, a w szerszej perspektywie do upadku Powstania Tajpingów i niespotykanej w historii chińskiej wojskowości rzezi ludności.

